

חייב משום בעל אוב (וכן הובא בשמו בנתיב אדם וחוה לרבנו ירוחם יז,ה). וכן נפסק בשלחן ערוך (יו"ד קעט, יט. ובב"י הקשה מה ענין זה לבעל אוב, וכתב להגיה שחייב משום עבודת כוכבים. והש"ך חולק, וכ"ד הגר"א).

אמר אביי: האי מאן דבעי למיצמד זיבורא ועקרבא – אסור, ואי קאתו בתריה – שרי. התוספות הקשו היכי דמי, אם במקום סכנה – פשוט שמותר, ואם לאו – מדוע מותר. ויש לישב קושיהם לפי דברי כמה מהראשונים שכתבו שלא נאסר הכישוף כשנעשה לצורך רפואה כיון שהתועלת מצויה על פי הנסיון (כן משמע מתשובת הרשב"א ח"א תיג. וכ"כ בספר החינוך סב. וכן דעת מהר"א, מובא בים של שלמה חולין פ"ח ג). והלא דברים קל וחומר, ומה איסור כישוף שהוא בסקילה התירו אפילו שלא במקום סכנה, כל שכן איסור חובר חבר שאינו במיתה אלא באזהרה, שמותר (עפ"י שבט הלוי ח"ה קונטרס המצוות כו).
 עוד בענין ריפוי ע"י כישוף – ע' בספרים המצוינים ביוסף דעת סנהדרין סה:

הפניות

לומר שאין עונשין מן הדין – על מקור כלל זה וטעמיו – ע' במובא סנהדרין עו.

במחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא לענין שוכב ונשכב, בזכור ובבהמה – ע' בסנהדרין נד.

אילימא דעמד בבית עבודת כוכבים וסבר בית הכנסת היא והשתחוה, הרי לבו לשמים. ע"ע במובא ביוסף דעת סנהדרין סא:

(ע"ב) זקשיא ליה לרב ביבי בר אביי, אי הכי הא דתנן שלשים ושש כריתות בתורה, תלתין ושבע נינהו, דאיכא המעלה והמעלה... אי למאן דגמר מגזרה שוה... למאן דמייתי ליה בהיקש...'
 – לבאור ההנחה שהמעלה איברי פנים ואיברי חוץ חייב שתיים. וכן באורי הילפותות – ע' במובא בזבחים קז.

דף ד

אמר רבא: שאני מגדף הואיל וישנו בלב – פירוש, חיובו בא על מחשבת הלב, והמחשב בלב חייב לשמים כאילו גידף בפה, [והיא הסיבה שאין מועילה חזרה ב'תוך כדי דיבור' במגדף (וע' תוס' ב"ב קכט: ד"ה והלכתא)], ואילו ידעו בית דין מחשבת הלב, היו צריכים להמית אותו אף במחשבה, וכמו לענין עבודת כוכבים שאמרו (בקדושין מ) שהקב"ה מצרף המחשבה למעשה, שנאמר **למען תפש את בית ישראל בלבם** (עפ"י ר"ן סנהדרין סה: משך חכמה שלח טו, ל).
 ע' לעיל ב. שיתכן ומגדף בכתב חייב, שכיון שעיקר חיובו על מחשבת הלב, אין הפרש באופן שמגלה מחשבתו, אם בדיבור אם בדרך אחרת.

אמר רבא: שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה – כמה ראשונים גרסו 'הואיל וישנן באיה' (איה'

בלשון ערבי: 'אף אני כמוהו' – מפרשים. הערת הגר"מ מאוזו שליט"א: 'בלשון ערבי שלנו איה (במפיק ה"א) פירושה 'כן'. ויש לברר מפי בקיאים בערבית ספרותית, או 'באין'. כלומר, ששייך שיתחייבו ללא שימוש בעקימת השפתים, כגון ששואלים אותו, האם גם אתה כמוהו? והוא עונה 'אין', וכדומה. וכיון שכך אין זה נקרא 'מעשה' (עפ"י הרי"ף בשם רב האי; שו"ת הרשב"א 'מיוחסות' רמ. וע"ע בחדושי הר"ן בסנהדרין ובשו"ת אבני נזר או"ח נח, ט קכג, ה). ע"ע: מהר"ץ חיות סנהדרין; שו"ת בית הלוי ח"א לו ושו"ת אבני נזר או"ח נח, ב (בבאור שיטת התוס' בסוגיא).

'נימא בהא קמיפלגי, דרבי ישמעאל סבר לוקין על לאו שבכללות, ורבנן סברי אין לוקין על לאו שבכללות... לעולם סבר רי"ש אין לוקין...'...!...! הדברים עתיקים שענין 'לאו שבכללות' בגמרא אין כולו על צד אחד, אלא יש שכולן מודים בו שאין לוקין עליו, כאותו האמור בסנהדרין בפרק ד' מיתות... ויש שלוקין עליו, כדעת רבה בפרק ראשון של תמורה... ויש שנחלקו בהן אב"י ור"ב ב'נא ומבושל'... והלכה בהן כמי שאומרים אין לוקין. ומסתברא לי משום דשינה (אולי: דשייכא) פלוגתיהו בפלוגתא דתנאי בפרק קמא דכריתות... (מתוך שו"ת הרשב"א ח"א קמא. ע"ש. וע"ע: דברי אמת (בתחילת קונטרס שיש בענין לאוין); באר שבע וערוך לנר ושפת אמת כאן).

'הוה אמינא נילף שור שור מסיני' – אף על פי שאין אדם דן גזרה שוה אלא אם כן קבלה מרבו – באמת נתקבלה במסורת גזרה-שוה לתיבות שור – שור. וסלקא דעתך ללמדה גם לענין זה, שור דחלב משור דסיני, שכבר כתבו ראשונים שהתיבות נמסרו בגזרה שוה ולא דוקא הענין – קמ"ל שלא נתקבלה גזרה-שוה זו לענין זה אלא ל'שור' אחר. וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות (עפ"י ברכת הובת; ערוך לנר. וכקדושין יז. וברש"י; סנהדרין פג, וכתוס' שבת קלא. וכן יש בברכות טו. ובמצפה איתן שם).

'מה לכשב ועז שכן נתרבו אצל הפסח'. בשטמ"ק (טו) מובא בשם הרא"ש שהיה יכול לומר 'מה לכשב ועז שכן נתרבו אצל תמיד'. מבואר מדבריו שגדי עזים כשר לתמיד. וצ"ע הלא כבשים כתיבי. ויש להעיר שכן נמצא גם בפירוש ר"ש סירליאו (ירושלמי ברכות פ"ד) וכן משמע ב'פני משה' (שם) – שגדי כשר לקרבן תמיד. וכל זה צריך עיון גדול (עפ"י שבט הלוי ח"ה קונטרס המצוות סג. עע"ש).

'שאם אכל חלב וחלב שם אחד בשני העלמות – חייב שתים... משום דהעלמות מחלקין'. בבאור ענין העלמות מחלקים, וברש"י – ע' בספר בית ישי יח; שו"ת שבט הלוי ח"ג מ וח"ה כה.

(ע"ב) 'הוה אמינא חלב דחולין הוא דאסור משום דלא הותר מכללו אבל חלב מוקדשין דהותר מכללו הוה אמינא מדהותר בשרן אישתרי נמי חלבן'. רש"י פרש 'הותר מכללו' – החלב, שהאליה נקראת חלב בענין הקרבנות, והותרה באכילה בשור ובעז.

הרש"ש כתב שפרוש זה אינו מובן. ויש מקום לפרש על פי מה שאמרו בתורת כהנים (ג, ט) האוכל מאליה של קדשים, רבי יהודה אומר: חייב שתים שנאמר 'חלבו האליה' – הקיש אליה לחלב. ופירש הראב"ד שלוקה שנים משום חלב, וא"כ לפי האמת האליה בקדשים דינה כחלב וא"כ הרי הותרה מכללה בשור ובעז [והגם שבחולין מעולם לא נאסרה האליה, עצם ההתר מכללו מהוה קולא, ע' במש"כ במנחות ו. וכן צ"ל לפירוש הערוך-לנר שבסמוך], וכך הוא פירוש הפירכא: הלא גם אם נלמד קדשים מחולין לאסור חלב, הרי לא יהיו שוים ממש כי בקדשים על כרחך יהא מותר מכללו, א"כ סברא היא שלא נלמד מעיקרא.

ואמנם יש מקום לדחות דהוה רבי יהודה, אבל חכמים שמשוים באיסור חלב בין חולין למוקדשין י"ל שחולקים וסוברים לפי

האמת שאין באלה איסור חלב, והרי אנו מבררים כעת דעת חכמים – אעפ"כ עתה אנו קיימין בסלקא דעתין, לולא שהיה כתוב איסור בקדשים, והוה אמינא כסברת רבי יהודה והרי הותר מכללו. עוד בענין האליה, אם נחשבת חלב – ע' במובא ביוסף דעת חולין ק"ז. ויש מפרשים, שהותר החלב לגבי מזבח, ויוצא הוא מכלל שאר הדברים האסורים להדיוט שאסורים כמו כן להיקרב לגבוה (עפ"י שיטמ"ק יב. [ושם אות יג הגיה למחוק תיבת 'בשרם'], וע' גם ברש"ש ובספר זכר יצחק לו). ויש מי שפרש על פי רהיטת לשון הגמרא ש'הותר מכללו' מתייחס על המוקדשין [ומצאנו בגמרא שכינו מוקדשין בלשון יחיד] ולא על חלב; כלומר, המוקדשין היו אסורים קודם זריקה, והתירה תורה את בשרם באכילה ע"י זריקת הדם, הלכך הוה אמינא שגם חלבם יהא מותר (ערוך לנר). ר"ג (נדפס בדף ה:): כתב כשני הפירושים, ושני טעמים קאמר הגמרא; גם הותר החלב לגבוה ועוד שהותר הבשר והו"א שגם החלב יותר. וא"כ גם ברש"י י"ל כן, שהותר חלב האליה בשור ועז, ועוד שהותרו הקדשים מכללן בבשר. ומיושבת קושית השיטמ"ק על פרש"י הלא זקוקים אנו לאותה צריכותא גבי דם בסמוך, ואילו לפרש"י אין שייכת הסברא בדם – אמנם בדם שייך הטעם השני.

זרבנן סברי לאו מלאו ילפינן לאו מוכרת לא ילפינן – הלכך, אעפ"י שהכתוב באותה פרשה מדבר בענין קדשים – לא דיבר בקדשים אלא לענין 'כרת', כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה הנפש האכלת מעמיה, אבל ה'לאו' שנאמר בפרשה זו, בחולין מדבר ולא בקדשים, ואין לנו להוסיף 'לאו' בקדשים על הלאו האמור בקדשים במקום אחר – חקת עולם... כל חלב וכל דם לא תאכלו. (ובשפת אמת הקשה הלא קל וחומר הוא, אם יש בו כרת כל שכן שיש גם לאו – ולפי האמור לא קשה, שכבר נאמר אזהרה בקדשים ואין לנו ללמוד אזהרה נוספת).

'לימד על דם השרץ והשרץ שמצטרפין זה עם זה... אמר רבינא: הילכך דם נחש...' בענין דם שרצים והמסתעף – ע' אבי עזרי (קמא) מלכ"ס ט, י. (שו"ת הרמ"א קז; חדושי הגר"ר בנגיס ח"א סא, ה; 'חדושי הגר"ח על הש"ס' פ"ה דכתובות).

זאחד לדם כיסוי' רש"י מפרש שהוצרך הכתוב לאסרו שלא נאמר בטל הוא אגב הקרקע והאוכלו כאוכל עפר בעלמא. והתוס' פרשו שהחידוש הוא אעפ"י שאינו נשפך כמים, שהרי צריך לכסותו – עוברים עליו. ובשיטמ"ק פרש, כיון שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר א"כ הוה אמינא שדם שטעון כיסוי ואינו ראוי לכפר לא נאסר, קמ"ל.

'אכל מעשר דגן ותירוש ויצהר – לוקה שלש'. 'צריך עיון להרמב"ם דמעשר שאר מינים נמי דאורייתא, משום מאי מתרינן ביה' (מהגר"א נבנצל שליט"א). ב'חדושי הגר"י' (מנחות ע) מבואר שאעפ"י שהשמות מוחלקין לענין מלקות, הלאו הוא אחד [הגם שבמנין המצוות מנאן הרמב"ם כשלושה], שלא לאכול מעשר חוץ לירושלים. והוכיח מכך שלוקה גם על שאר פירות, לדעת הרמב"ם – אעפ"י שלא נאמר בכתוב אלא דגן תירוש ויצהר. ולפי זה נראה שמתרים משום הלאו דאכילת מעשר בחוץ ואין הפרש בחילוקי המינים לענין התראה. [וכן לענין צירוף לכזית ממינים שונים – נחשבים כמין אחד וחייב. וכ"כ בספר קרן אורה נויר לה:]. ואולם במנחת חינוך (תמד) הבין שהם שלשה שמות לגמרי, ואין מצטרפים זה עם זה. ולדבריו צ"ע. (וע"ע בדיון חילול מעשר דגן תירוש ויצהר על פרוטה – במנחת שלמה סו"ס סג). וכן לענין איסור חדש בלחם וקלי וקרמל, כתב המנחת-חינוך (שו"י) שמתרים בו משום השם הפרטי. וכשאכל שלשתם יצטרכו לפי"ז שלשה התראות, כן כתב הרדב"ז הל' מאכ"א י, ג.

יצוין שיש אומרים שאין צריך להזכיר בהתראה את הלאו אלא די להתרותו שהוא עובר עבירה, או להזכיר שם האיסור אך לאו דוקא את ה'לאו' שבתורה – ע' ערוך לנר כאן (ד"ה קסבריי), ובדבריו בשו"ת בנין ציון החדשות (קלד) בדעת הרמב"ם הל' סנהדרין יב. וכ"כ במראה הפנים (ירושלמי סנהדרין ז,ה); מנחת חינוך (לב, רט). ואולם דעת כמה ראשונים (ענתוס' ריש מו"ק ב: תורי"ד שבת קלח. ועוד) אינה כן.

דף ה

'האוכל לחם קלי וכרמל לוקה שלש...' – אבל האוכל לחם לבדו אינו מתחייב אף משום 'קלי' ו'כרמל' [וכ"כ הרמב"ם מאכלות אסורות י,ג], אעפ"י שלחם זה היה מקודם לכן קלי וכרמל, מכל מקום משנקרם פניו בתנור ונעשה 'לחם', פקעו ממנו האיסורים הקודמים (עפ"י אחיעזר יו"ד לט). ואין הכוונה שהאיסור הנוכחי מפקיע את האיסור הקודם [כי אדרבה, בכל מקום הסברה הפוכה, שאין איסור חדש חל על איסור קודם, וכפי שתמה הגרצ"פ פרנק], אלא הכוונה שאיסור 'חדש' חל רק על שמות מסוימים, שהם 'לחם' או 'קלי' או 'כרמל', ולו יצוייר שלא יהא על התבואה חלות שם של אחד משלש אלו – אין זה חפצא שנאסר בחדש. (עפ"י ברכת מרדכי ח"ב טו, יז). ואולם יש סוברים שגם תבואה חדשה שאינה מאחת משלש שמות הללו – אסורה (עפ"י באור הגרי"פ פערלא לרס"ג ל"ת קסד – עפ"י לשונות הראשונים. וע' גם בהר צבי יו"ד רלט – ושם כתב לחלוק על האחיעזר ודעתו שלא נפקע האיסורים הקודמים כשנעשה לחם. וע' אור שמח מאכ"א י,ב; זרע אברהם יג,ד).

– כאן פרש"י 'קלי' ו'כרמל' – שניהם גרעינים, אלא שזה הובהב באש ונקלה וזה לא נקלה ועדיין הגרעין רך ומלא.

ובפרשת אמור פרש רש"י 'קלי' – קמח קלוי. וזהו שאמרו כאן שהקלי נשתנה – שהרי נשתנה מגרעין לקמח. ואולם מה שאמרו 'מה לקלי וכרמל דאיתנהון בעיניהון' אינו מובן, הלא ה'קלי' היינו קמח – וצריך לדחוק שכלפי לחם שנשתנה לגמרי לפנים חדשות, נקרא הקמח הקלוי 'בעין', הגם שאינו בעין ממש כמו כרמל.

ובספר החינוך (שה) פרש 'כרמל' – תבואה הקלויה בשבלים [בניגוד ל'קלי' שהוא גרעין שנקלה לאחר הוצאתו מן השבולת]. ולשיטה זו יש דוחק בפירוש הסוגיא; במה שאמרו שהקלי נתרבה אצל מנחות וכרמל לא, והלא גם הכרמל הוא קלוי והרי הגרעינים כשרים למנחות – צריך לפרש לפי שלא נתרבה אצל מנחות כשהגרעין עם השיבולת. ומה שאמרו שהכרמל לא נשתנה והקלי נשתנה – אין הפירוש שנשתנה ע"י האור, שהרי גם הכרמל קלוי באש, אלא הכרמל לא נשתנה כיון שהוא עדיין בשבלים, שלא כקלי שכבר הוסר מהשבולת (עפ"י שבט הלוי ח"ה קונטרס המצוות ג).

'... שהרי בתו מאנוסתו הן הן גופי תורה ולא לימדה הכתוב אלא מגזרה שוה'. לא אמר 'לא למדנה' אלא 'לא לימדה הכתוב' – כי אלו הדברים כולם קבלה מהשליח עליו השלום וממנו למדנום בקבלה, אלא ששתק הכתוב מלזכרה מפני שיכולה להילמד בגזרה שוה (עפ"י ספר המצוות לרמב"ם, ל"ת שלו).

וע"ע שם בשורש ב ששיטתו לחלק בין גזרה שוה הבאה לחדש דין שלא נמסר בקבלה, שלא הזכירו בגמרא בפרוש שהוא דין תורה – דין זה אינו אלא מ'דברי סופרים' [מ'מ מדרבנן ממש וי"מ שהוא דין תורה אלא שנקרא 'דברי סופרים' כי החכמים הם

דף ד (ה)

ד. כמה חיובי מלקיות / חטאות יש באכילות דלהלן?

א. אכל חלב שור וכבש ועז.

ב. אכל שני חלבים בני שם אחד, בשתי העלמות.

ג. אכל חלב של מוקדשין.

ד. אכל חלב 'נותר'.

ה. אכל חלב של נבלה.

ו. אכל שני חלבים משני תמחויין.

ז. אכל דם של מוקדשין.

ח. אכל דם שרצים.

ט. אכל דם התמצית.

י. אכל מעשר-שני חוץ לירושלם, דגן ותירוש ויצהר.

יא. אכל לחם וקלי וקרמל מן החדש.

א. אכל במזיד (בהתראה אחת ובאכילה אחת. ערש"י ושיטמ"ק), חלב שור וכבש ועז; רבי ישמעאל אומר: חייב

על כל אחד ואחד (לכך פרט הכתוב כל חלב שור וכבש ועז – לחלק). וחכמים אומרים: אינו חייב אלא אחת (ונצרך הכתוב לפרטם כדי להוציא חלב חיה, ואין לומר כאן 'דבר הלמד מענינו' – ענין קדשים שאין בהם חיה, כי אין ללמוד ענין לאו מענין כרת. ואבע"א: חכמים מצריכים כשב שור ועז להתיר באכילה אליה של כבש חולין, שלא אסר הכתוב אלא חלב השה בשלשתן).

בשוגג; אמר ר' חנינא: מודה ר' ישמעאל שאין מביא אלא חטאת אחת, (לפי שאין כאן חלוקת לאוין מפורשת כבעריות. ועוד שהכל שם אחד. עפ"י רש"י ושיטמ"ק).

א. הלכה כחכמים (לקוטי הלכות).

ב. כתב בשפת אמת: נראה שלדעת האומר תמחויין מחלקים (ע' סעיף ו), אפילו לחכמים חייב שלש חטאות שהרי שור וכבש ועז אין טעמם שוה, והריהם כתמחויין מחולקים. ונראה שה"ה לשאר מיני חלב החלוקים זה מזה בטעמם.

וע"ע תורי"ד (קדושין) שהאוכל חלב מכמה בהמות, חייב על כל בהמה ובהמה, שגופים מחלקים (וע"ע חו"א לו).

ג. אכל כחצי זית חלב משור וכחצי זית מכבש – נראה שמצטרפים לחטאת והוא הדין למלקות אפילו לרבי ישמעאל, ששם חלב אחד הוא (עפ"י קרן אורה נזיר לה:).

ב. אכל שני חלבים משם אחד בשתי העלמות – חייב שתי חטאות, שההעלמות מחלקות (ועשה מאחת מהנה – משמע 'מאחת' חייב 'הנה'. והרי כאן שתי שגגות, וחטאת בידיעה תלאה הכתוב, או הודע אליו).

ג. אכל חלב המוקדשין; לדברי רבי יהודה חייב שלש, שנים משום חלב (חקת עולם... כל חלב וכל דם לא תאכלו – שנאמר במוקדשין; כל חלב שור וכבש ועז לא תאכלו – נאמר בין בחולין בין במוקדשין), ואחת משום זרות (וכל זר לא יאכל קדש). ולדברי חכמים חייב שתיים; אחת משום חלב ואחת משום זרות (שלישיתם הפסוק כל חלב שור... לא נאמר אלא בחולין).

בשוגג; אמר ר' אלעזר: מודה ר' יהודה שאינו חייב אלא חטאת אחת, (כי שני לאוין בדבר אחד אינם

מחלקים לחטאות. תוס'. ומשמע לכאורה שרב ששת לא סבר כן).

[לדברי הכל חייב גם אשם מעילות, וכדלהלן במשנה כג.].

הלכה כחכמים (לקוטי הלכות). יש מי שכתב שלדעת הרמב"ם (בספר המצוות שורש ט) שאין לוקים שתיים בהכפלת הלאוין, אף כאן אין לוקה אלא אחת, ומה שאמר רבי יהודה 'חייב שלש' הכוונה לאיסורי מלקות ולא מלקות ממש (עפ"י מרגניתא טבא שם. ושם משום כך השמיט הרמב"ם הלכה זו, כי לשיטתו אין נפקותא בדין זה ולכו"ע אינו לוקה אלא אחת).

ד. אכל חלב נותר – מלבד החיובים הנזכרים בחלב המוקדשין, חייב מלקות במזיד וחטאת בשוגג משום אכילת נותר.

ה. אכל חלב של נבלה – לוקה שתיים, משום חלב ומשום נבלה (וחלב נבלה... ואכל לא תאכלהו. ע' חולין לו).

ו. אכל חלב משני תמחויין (כגון תבשיל וצלי. רש"י); לר' יהושע, חייב שתי חטאות שהתמחויין מחלקים (והרי הם שני שמות, ונאמר מאחת מהנה).

להלכה קיימא לן כרבי עקיבא (טו) שאין תמחויים מחלקים (רמב"ם שגגות ו, א; לקוטי הלכות). וע' חזו"א (לו, א) שנסתפק בדעת התור"ד (בקדושין עז) שזא פסק כר' יהושע שתמחויין מחלקים.

ז. דם המוקדשין; לדברי ר' יהודה לוקה שלש, שנים משום דם (כל חלב וכל דם לא תאכלו; וכל דם לא תאכלו בכל מושבתכם לעוף ולבהמה) ואחת משום זרות (שאעפ"י שנתמעט מקרבן מעילה ומחויב טומאה, לא נתמעט מאזהרת זרות – שהוקש לחלב). לדברי חכמים לוקה אחת בלבד (ואף למסקנא, כמוש"כ בערול"ג), משום דם (כל חלב וכל דם... אבל מזרות נתמעט כשם שנתמעט ממעילה, ולא הוקש לחלב לענין זה).

א. הלכה כחכמים (לקוטי הלכות).

ב. יש מפרשים 'לאו דורות' – כל זר לא יאכל קדש (עפ"י שיטמ"ק כאן, וכ"מ מרש"י במנחות עד.). ולפי זה נראה שחייבים על אכילת דם המוקדשין משום לאו דמעילה [ולא החשיבם בברייתא מפני שלא זו כולל גם את הבשר וגם איסור הנאה] (עפ"י תוס' מנחות עד: ד"ה לאו). ויש מפרשים 'לאו דורות' – אזהרת מעילה (כן צדדו התוס' שם, וכן יש לדייק מרש"י כאן). ויתכן שלוקה גם משום לאו ד'כל שהוא בכליל תהיה', לפי דעה אחת (עתוס' מנחות שם שצדדו בדבר).

ג. בשוגג, מודה ר' יהודה שאינו חייב אלא אחת כנ"ל לענין חלב, ופטור מאשם מעילות – שלא כחלב – שהדם נתמעט מלכפר. (חולין קיז: ועוד).

ד. דם קדשים פסולים מודה רבי יהודה שאין בו אלא לאו אחד (עפ"י תורת כהנים ויקרא ג ופס"ז ראה).

ה. דם שרצים אין בו אזהרת דם, הלכך אין בו כרת ולא חטאת בשוגג (כדלהלן כ-כא) אלא דינו ב'לאו' כדין השרצים, שאין דמם חלוק מברשם.

[ומצטרף עם הבשר לשיעור, בין לטומאה (וזה לכס הטמא) בין לאכילה. לכך הוקש דם לחלב; מה חלב מיוחד שחלוק מברשו ואינו מצטרף עמו, אף דם, יצא דם שרצים שאינו חלוק מברשו]. והוא הדין לדם

הנחש, אעפ"י שלא נתרבה לטומאה, מצטרף עם בשרו לאיסור אכילה כיון שאין דמו חלוק מבשרו (רבינא).

ט. דם התמצית – באזהרה. (חמשה לאוין נאמרו בדם, אחד מהם לדם התמצית). רבי יהודה אומר: בכרת (כל דם. ולדבריו יש בו חיוב חטאת בשוגג).

י. אמר רבי אילא: אכל מעשר דגן ותירוש ויצהר – לוקה שלש (לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגן ותירוש ויצהר). היה יכול לומר 'לא תוכל לאכלם', שהרי כבר פורטו דגן תירוש ויצהר – אלא לייחד אכילה לכל אחד ואחד).

כתב בספר מנחת חינוך (תמד) שדגן תירוש ויצהר אינם מצטרפים לשיעור כזית, כיון שהם שמות מוחלקים. וכתב שצ"ע לדעת הרמב"ם שכל מיני פירות יש בהם מעשר מן התורה, האם דגן תירוש ויצהר מצטרפים עם שאר פירות (וע"ש בסוף מצוה שג ובהשמטות). ויש אומרים שדגן תירוש ויצהר מצטרפים זה עם זה, שאינם לאוין מופרדים (עפ"י קרן אורה גזיר לה: ובשם הגר"ז). ולענין מנין המצוות; הרמב"ם (ל"ת קמא-קמג, ובעקבותיו ספר החינוך תמב-תמד) מנאם כשלושה לאוין. ובספר יראים (השלם פב) החשיבם מצוה אחת.

יא. אמר רבי יצחק: האוכל לחם וקלי וכרמל – לוקה שלש (קלי מיותר, שהיה יכול להילמד מלחם וכרמל – ללמד שחייב עליו בפני עצמו. וכתבו באמצע, בין לחם לכרמל, לומר שחייב גם על לחם בפני עצמו וכרמל בפני עצמו).

לענין צירוף לכשיעור חיוב, נראה שדינו כנ"ל במינים שונים במעשר שני. להרמב"ם, נמנו שלשתן כשלוש מצוות (ל"ת קפט-קצא; החינוך שג-שה. וכן דעת הסמ"ג לאוין קמב-קמה).

ה. א. מדת 'דבר הלמד מענינו' – האם היא אמורה כאשר הענינים חלוקים זה מזה?

ב. שלש כריתות האמורות בדם, וריבוי האזהרות שבו – למה?

א. מבואר בגמרא שלדעת ר' ישמעאל ור' יהודה למדים ב'דבר הלמד מענינו' גם לאו מכרת (כגון: לאו דכל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו, למדים שמדבר בקדשים מכך שכתוב אצל כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה הנפש האכלת מעמיה). ואילו חכמים סוברים שאין ללמוד דבר מענינו אלא לאו מלאו. (ואולם לפי האבעית אימא' אפשר שגם חכמים מודים לר' ישמעאל, אך חכמים החולקים בברייתא על ר' יהודה, הם ודאי סוברים שאין ללמוד כרת מלאו).

ב. שלש כריתות האמורות בדם – אחת לדם קדשים, אחת לחולין ואחת לדם כיסוי.

א. לפרש"י היינו לרבנן בלבד, אבל רבי יהודה דרש דם חולין מכל דם. ואולם התוס' כתבו שרבי יהודה דורש ג"כ כחכמים.

ב. אכל שלשה דמים הללו בהעלם אחד – אינו חייב אלא חטאת אחת, כי שם דם אחד הוא (שטמ"ק ועוד).

חמשה לאוין האמורים בדם – לדם חולין, לדם קדשים, לדם כיסוי, לדם אברים, ולדם התמצית. (ועוד לאוין נוספים האמורים בדם באו לדרשות שונות, כמו בא ברש"י).